

Dr hab. Józef Porayski-Pomsta, prof. UW

Recenzja pracy doktorskiej magistra Jakuba Skrzeka

Tematyka ocenianej rozprawy doktorskiej mieści się w obrębie logopedii. Jej przedmiotem jest sprawdzenie za pomocą eksperymentu przydatności i skuteczności w praktyce logopedycznej tzw. metod ingerujących, tj. metod stymulujących aktywność czuciową i percepcyjną pacjenta za pomocą dotyku, ucisku, ciepła, zimna i smaku. Praca składa się z dwóch części: I. Podstawy teoretyczne pracy, II. Badania własne, podzielonych na rozdziały i podrozdziały.

W części I Autor w kolejnych 5 rozdziałach rozważa następujące problemy: system fonologiczny języka polskiego, wymowa polska, dyslalia i jej miejsce w klasyfikacjach zaburzeń mowy, właściwości mowy dziecięcej, metody i techniki pracy z dzieckiem z dyslalią. Część I została oparta na bogatej literaturze językoznawczej i logopedycznej i nie ogranicza się wyłącznie do przeglądu stanowisk i prezentacji stanu badań. Doktorant wykorzystał tę część, aby podjąć dyskusję w kwestiach dotyczących przedmiotu podjętych przez siebie badań: ustalić podstawy teoretyczno-metodologiczne badań własnych oraz podjąć decyzje odnośnie do stosowanego w pracy aparatu pojęciowego. Nie jest to sprawa łatwa i oczywista – logopedia jako nauka stosowana odwołuje się do wielu podstawowych dyscyplin naukowych: językoznawstwa, psychologii, psycholingwistyki, pedagogiki, socjologii, socjolingwistyki oraz nauk medycznych. W związku z tym posługuje się niekiedy jednocześnie niejako systemami pojęciowo-terminologicznymi wypracowanymi w obrębie poszczególnych dziedzin, powodując czasami pewien dyskomfort poznawczy i słabą skuteczność praktyczną.

Problemy, które należało rozstrzygnąć na gruncie teoretycznym, były następujące: 1) przyjęcie określonego systemu fonologicznego języka polskiego (jak wiadomo, nie ma jednego stanowiska wśród badaczy języka polskiego; dodatkowo rzecz utrudnia obserwowana od wielu lat przez badaczy zmiana samego systemu fonologicznego, np. w zakresie samogłoskowych fonemów nosowych); 2) kształtowanie się świadomości fonologicznej (fonemowej) w ontogenezie; kazuistyczna literatura przedmiotu komplikuje niekiedy problem, przedstawiając produkcje dźwiękowe dziecka w okresie niemowlęcym jako kształtowanie się systemu fonologicznego dziecka, miesza się w związku z tym w sposób istotny plany opisu: fonetyczny i fonologiczny, na co zwracał uwagę już w 1941 r. Roman Jakobson, który pisał, że system fonologiczny w ontogenezie zaczyna się rozwijać wraz z pojawieniem się pierwszych wyrazów; taki obraz mamy też prezentowany w pracach polskich badaczy: Pawła Smoczyńskiego, Marii Zarębiny, Bronisława Ročławskiego, a mimo to w pracach logopedycznych możemy ciągle spotkać się ze stanowiskiem przedstawiającym produkcje o charakterze fonetycznym w okresie niemowlęctwa jako przejaw kształtowania się systemu fonologicznego; 3) kształtowanie się właściwych z punktu widzenia normy wymawianiowej w polszczyźnie nawyków wymawianiowych u dzieci; tu problem jest bardzo skomplikowany ze względu na zróżnicowanie socjolingwistyczne użytkowników języka polskiego, który sprawia, że nie ma pełnego i jednoznacznego opisu normy wymawianiowej nawet dla odmiany oficjalnej polszczyzny ogólnej, pojawia się zatem kwestia istotna z punktu widzenia logopedii, kwestia wzorców; 4) już na gruncie samej logopedii – jakiego rodzaju zaburzeniem jest dyslalia; ze względu na istotne różnice stanowisk nie jest to problem wyłącznie akademicki, ale przekłada się na praktykę diagnostyczno-terapeutyczną, zachodzi zatem konieczność odpowiedniego zdefiniowania dyslalii jako zaburzenia mowy; 5)

metodyka badań logopedycznych ze szczególnym uwzględnieniem zagadnienia dyslalii. Zarysowane kręgi tematyczne Doktorant przedstawił w sposób wyczerpujący i poprawny merytorycznie. Uwzględnił też zgłoszone przeze mnie uwagi. Część I świadczy o dobrym przygotowaniu Doktoranta do badań logopedycznych. Krytycznie i w sposób sfunkcjonalizowany została wykorzystana literatura przedmiotu. Autor jasno też określa własne stanowisko badawcze.

Część II rozprawy „Badania własne” – rozdziały 6-11 – zawiera założenia badawcze, opis samych badań, analizę materiału badawczego oraz wnioski z badań. Wyraźnie został sformułowany problem badawczy: weryfikacja skuteczności metod ingerujących w terapii logopedycznej w zakresie dyslalii. Precyzyjnie zostały sformułowane: przedmiot badań, hipotezy robocze, zmienne zależne i niezależne, metoda badań, charakterystyka grupy eksperymentalnej i kontrolnej, zasady doboru próby badawczej, charakter i częstotliwość pomiaru. Metoda analizy statystycznej zastosowana do analizy wyników badań jest metodologicznie poprawna i dobrze została opisana, dzięki czemu wnioski z badań są przekonujące i w pełni potwierdzają przyjęte przez Doktoranta założenia badawcze. Tabele, zestawienia w sposób uporządkowany przedstawiają wyniki badań. Część II rozprawy świadczy o dobrym warsztacie badawczym Autora, jego rzetelności, krytycyzmie, umiejętności stawiania i rozwiązywania problemów badawczych, umiejętności analizy i syntezy.

Całość pracy jest spójna, dobrze zredagowana, napisana dobrą, staranną, naukową odmianą polszczyzny. Zastosowany system terminologiczny jest spójny.

Biorąc powyższe pod uwagę, stwierdzam, że rozprawa doktorska mgra Jakuba Skrzeka spełnia wymogi stawiane rozprawom doktorskim i kieruję ją do dalszych etapów przewodu doktorskiego.

Jożef Ponopli-Pomsta

Warszawa, dnia 25 marca 2015